LitteraTUR

Gå en tur gennem det litterære Lyngby

lyngbybib
stadsbiblioteket

Gå en

LitteraTUR

Mange danske forfattere og digtere har gennem tiden boet i Lyngby. Nogle har boet her hele deres liv andre kun kortvarigt.

LitteraTUR er en gåtur gennem det litterære Lyngby – forbi steder og huse som mere eller mindre kendte lokale forfattere har boet i eller haft tilknytning til.

Turen er på seks kilometer og strækker sig fra "Villa Vennely" på Kongevejen til "Sportshuset" på Christian X's Allé.

Udgangspunktet for LitteraTUR-ruten er Stadsbiblioteket, der ligger midtvejs på ruten. Man kan gå turen i et stræk eller tage den af flere omgange – og komme tættere på forfattere fra 1700-tallet og frem til i dag.

God tur og god fornøjelse

Med venlig hilsen Stadsbiblioteket

lyngbybib
stadsbiblioteket

Læs mere om LitteraTUR og forfatterne på
www.lyngbybib.dk/litteratur/turen

1 Lyngby Hovedgade 28

Friederike Brun ★1765 †1835

Friederike Brun kom som barn i Preislers gård – det nuværende Gramlille, Lyngby Hovedgade 28. Om sommeren var Preislers Gård midtpunkt for den "tyske kulturkreds i Lyngby" - en række tyskfødte københavnske borgere med litterære interesser, hvoraf den mest kendte er Friedrich Gottlieb Klopstock. Friederike Brun blev præget af miljøet. Hun kom senere til at bo på Sophienholm, hvor hun afholdt sine berømte litterære saloner. I bogen: *Morgendrømmenes sandhed* fortæller hun muntert og livligt om sin barndom og tidens kulturelle miljø.

2a Lyngby Hovedgade 50

Johan Ludvig Heiberg ★1791 †1860

Dramatiker og chef for Det Kongelige Teater Johan Ludvig Heiberg skrev teksten til skuespillet Elverhøj og kom senere til at bo skråt overfor komponisten Kuhlau, som skrev musikken til Elverhøj i huset på Lyngby Hovedgade 50. Johan Ludvig Heiberg var netop blevet gift med skuespilleren Johanne Luise Heiberg og sammen tilbragte de deres hvedebrødsdage i et lille hus, som de havde lejet af postmesteren i Lyngby, og som lå i Postgårdens store have. Elverhøj er en hyldest til enevælden og Christian IV og blev skrevet til Frederik VII's bryllup med prinsesse Vilhelmine Marie. Ægteskabet og enevælden holdt ikke, men det gjorde Elverhøj til gengæld. Her næsten 200 år efter opførelsen kan Elverhøj stadig trække publikum. Det var længe en tradition, at dette stykke skulle være det første, børn fik at se på Det Kongelige Teater.

2b Lyngby Hovedgade 50

Johanne Luise Heiberg ★1812 †1890

Johanne Luise Heiberg er romantikkens store danske scenekunstner og var den førende skuespillerinde på Det Kongelige Teater, hvor bl.a. Adam Oehlenschäger og H.C. Andersen skrev skuespil til hende med splittede, dæmoniske kvinder i hovedrollen. I den selvbiografiske bog: *Et liv genoplevet i Erindringen* fortæller hun om sit liv som balletbarn og skuespiller og om sit ægteskab med Johan Ludvig

Heiberg. Bogen vakte voldsomt røre, fordi den gav udtryk for hendes stærkt subjektive opfattelse af begivenhederne - nogle kalder derfor spøgefuldt bogen for "Et liv genopløjet i erindringen".

Efter en lang vandring hen over Lyngby Torv, under jernbanen og op ad Ulrikkenborg Allé kommer man til et virkelig litteraturhistorisk hjørne af Lyngby, når man står ud for stien imellem Christian den Tiendes Allé nr. 100 og 102 og ser hen imod havesiden af Johan Wilmanns Vej 4.

3 Christian den Tiendes Allé 102, st. tv.

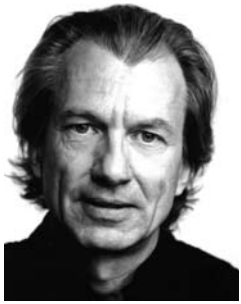

Thorstein Thomsen ★1950

Thorstein Thomsen boede i sin barndom i "Sportshuset", som nabo til Soya. "Sportshuset" er en etageejendom bygget i 1930'erne, hvor der meget avanceret for tiden blev indrettet gymnastiksal og omklædningsrum på 3. Sal – deraf navnet. Romantrilogien: *Bare vi har hinanden*, *Roser til mor* og *Han er min bror* foregår i 50'erne og 60'ernes Lyngby, hvor Thorstein Thomsen voksede op. Bøgerne tegner et fint billede af helt almindelige menneskers liv i et miljø, der præges af modsætningerne mellem de fine villakvarterer og de mere ydmyge etageejendomme. Allerede som 9 årig skrev han udkast til den delvis selvbiografiske roman: *Richard*. Thorstein Thomsens forfatterskab spænder vidt fra småbørnsbøger til ungdomsbøger og lyrik samt fra romaner til filmmanuskripter. Desuden har musikken spillet en stor rolle i hans liv. Mens han gik i skole i Lyngby spillede han bl.a. sammen med C.V. Jørgensen. Senere spillede han i bandet Charlatan og han står bag adskillige musikudgivelser for børn.

4 Christian den Tiendes Allé 100

Carl Erik Soya ★1896 †1983

Soya ejede huset Christian den Tiendes Allé 100. Ifølge ham selv var det nærmest en tilfældighed, at han kom til at bo i "Den Engelske Haveby." På det tidspunkt var han allerede en velkendt skuespilforfatter, senere skrev han både romaner og noveller. Hans bøger og teaterstykker blev udgivet i store oplag og modtaget med både forargelse og nysgerrighed, fordi hans forfatterskab var én lang provokation mod borgerskabets værdier. Hans første og mest kendte skuespil: *Parasitterne* er en karikatur af småborgerlighed og misundelse. Det er historien om familien Gruesen, der lever af og for at snylte på andre. I bogen: *Gemmestedet* kan

man læse et udvalg af hans fortællinger. Romanen: *Sytten* vakte en del opsigt, da den udkom i 50'erne. Den handler om en 17-årig drengs erotiske opdagelser. Den kendte og senere filmatiserede selvbiografiske roman: *Min farmors hus* skildrer klunketidens København omkring århundredskiftet set fra barnehøjde. Mindre kendt er det måske, at Soya også skrev litterære oplæg til 1970ernes erotiske sengekants-film.

5 Johan Willmanns Vej 4

Tom Kristensen ★1893 †1974

Tom Kristensen boede ligesom Soya og Thorstein Thomsen i "Sportshuset" fra 1936-38. Senere flyttede han til Virum Torv og derfra til Thurø, hvor han boede til sin død. Han tilhører "årgangen der snublede i starten" – som generationen der var unge under 1. verdenskrig, blev beskrevet. Han debuterede med digtsamlingen: *Fribytterdrømme*. Tom Kristensens hovedværk er den selvbiografiske roman: *Hærværk*, som foregår i mellemkrigstidens København og handler om den fallerede og alkoholiserede digter Ole Jastrau, der holder sig oppe ved at anmelde kunst i Dagbladet. "*Hærværk*" blev set som en nøgleroman - eller som Tom Kristensen selv udtrykte det, "som et helt nøgleknippe". Senere skrev han en række rejseskildringer bl.a.: *En kavaler i Spanien* og *Rejse i Italien*. Tom Kristensen var desuden litteraturanmelder ved Politiken og oversætter af udenlandsk litteratur.

Efter et besøg i det litterære hjørne af Lyngby følges Emil Pipers Vej ned til Søjlehuset ved jernbanen og videre langs denne hen til tunnelen "Rottefælden" for enden af Gammel Bagsværdvej. Her krydses jernbanen, og man følger Sorgenfrivej ned til broen over Fæstningskanalen.

6 Rustenborgvej 7A

Gyrithe Lemche ★1866 †1945

Gyrithe Lemche var en kvinde forud for sin tid. Hun og hendes mand, kredslæge Johan Lemche boede i "Lyngbyhus", Rustenborgvej 7A. I løbet af 13 år fik hun 10 børn, og da hun i et interview blev spurgt, hvordan hun havde overkommet at få et barn hvert andet år og udgive en bog de andre, fortalte hun, at hun ofte sad og skrev i familiens sommerhus mandag-fredag og kun tilbragte weekenderne hjemme. Husførelsen blev klaret af ægtefællen med hjælp fra gode tjenestefolk, og Johan Lemche var kendt for at promenere med barnevogn på hovedgaden i Lyngby. Han renskrev også hendes

manuskripter og støttede helhjertet sin kones forfatterskab og engagement i kvindesagen. Gyrithe Lemches forfatterskab har to hovedtemaer: kvindesagen og hjemstavnen. Hovedværket er romanen: *Edwardsgave*, der følger en købmandsslægts storhed og fald på Næsseslottet ved Furesøen. I bogen: *Strømmen* skildres udviklingen omkring Mølleåen fra middelalderen til hendes samtid i 1930erne. Gyrithe Lemche gjorde en stor indsats for kvindesagen, som hun beskrev i bogen: *Dansk Kvindesamfunds Historie gennem 40 år*. Senere har hun skildret den danske kvindesags opståen i den selvbiografiske roman: *Tempeltjenere*. Gyrithe Lemche var medstifter af Historisk-topografisk Selskab for Lyngby-Taarbæk Kommune. I Sorgenfri Slotspark findes en stor mindesten for hende.

For enden af Rustenborgvej lige før viadukterne drejer man til højre og følger stien gennem mosen langs Omfartsvejen. Man krydser Mølleåen og passerer under kontorhuset og langs med planteskolen frem til Prinsessestien og drejer til venstre. Helt ud til vejen ligger et lille hvidt stråtækt hus. Det er landstedet Fuglesang, som i første halvdel af 1800-tallet tilhørte grosserer C. H. Müffelmann.

7 Prinsessestien 11

Chr. Winther ★1796 †1876

Chr. Winther var huslærer for grosserer Müffelmanns børn. Om sommeren boede han sammen med familien på landstedet Fuglsang, Prinsessestien 11. Han forelskede sig i sin elev Alvilde, og digtet: *Flyv fugl flyv over Furesøens vove,* er inspireret af hende. Alvilde gengældte ikke hans kærlighed, eller for den sags skyld nogen andens, og efter nogle år ophørte forbindelsen. Digtet er trykt i Poetiske skrifter, og komponisten J. P. E. Hartmann har skrevet melodien til det. Senere udkom: *Hjortens flugt*, som blev et af de mest udbredte danske digterværker og et af romantikkens hovedværker. Det er en versroman, der handler om kærlighedens forviklinger. *Flugten til Amerika* er blevet en af børnelitteraturens klassikere, om Peter, som i vrede vil flygte til Amerika, hvor det "regner med limonade", men ender med at drukne sin sorg "på bunden af sagosuppen".

Prinsessestien fører videre frem til Søpromenaden ved Lyngby Sø, hvor man svinger til højre og følger stien langs jernbanen op ad bakken. Man går under fodgængerbroen og drejer op på den.

8a I.H. Mundts Vej 34 B

Henrik Stangerup ★1937 †1998

Henrik og Helle Stangerup havde deres barndomshjem i den hvide villa på I.H. Mundts Vej 34 B ved broen med udsigt over Lyngby sø. Forældrene var professor Hakon Stangerup og skuespillerinden Betty Söderberg, der var datter af den svenske forfatter Hjalmar Söderberg.

I bogen: *Datter af: scener om en mor* fortæller Henrik Stangerup om hjemmet. Han har skrevet flere romaner, bl.a.: *Fjenden i forkøbet*, en selvbiografisk roman, der fortæller om kunstneriske og personlige kriser i forfatterens liv. Hans hovedværk er en trilogi af historiske romaner: *Vejen til Lagoa Santa,* om den danske 1800 tals naturforsker P.W. Lund, *Det er svært at dø i Dieppe* om æsteten og kritikeren P.L. Møller, der levede et udsvævende liv i 1850'ernes Paris og endelig: *Broder Jacob*, der skildrer en dansk franciskanermunk, der ender som missionær i Mexico. Henrik Stangerup var meget inspireret af fransk kultur og bogen: *Veritabel pariser,* indeholder artikler og causerier fra tiden som korrespondent i Paris.

8b I.H. Mundts Vej 34 B

Helle Stangerup ★1939

Helle Stangerup er udannet cand. jur. men debuterede som forfatter med kriminalromanen: *Gravskrift for Rødhætte,* og første del af forfatterskabet består af psykologiske krimi- og gyserromaner. Senere kom de historiske romaner: *Christine*, *Spardame* og *Sankt Markus nat* med beskrivelser af stærke kvinder fra 15- og 1600 tallets Danmark. Forfatteren har gendigtet Saxos: *Danmarkskrøniken* og senest udkom den historiske roman: *Skæbnegalleriet* og spændingsromanen: *En forskers død*. I selvbiografien: *Bag Skodderne* fortæller hun om sin opvækst i huset ved Lyngby Sø, herunder om broderen Henrik og faderen Hakon Stangerup, om forfatterskabet, mødet med de kendte og magtfulde, venskabet med kongehuset, ægteskabet med Adam Knuth og opbygningen af Knuthenborg Safaripark, men også om skilsmissen og andre sider af hendes personlige livsforløb.

9 Lottenborgvej 23

Kai Hoffmann ★1874 †1949

Forfatteren og digteren Kai Hoffmann var oprindelig uddannet jurist, men valgte fra 1914 at leve af sit forfatterskab. Kai Hoffmann boede på Lottenborgvej 23 lige over for indgangen til Sorgenfri Kirkegård. Han skrev digte med naturen og navnlig havet som tema. I dag er han mest kendt for: *"Den danske sang er en ung blond pige"*, som han oprindelig skrev som en prolog til et sangstævne i 1924. Efterfølgende skrev han til komponisten Carl Nielsen og foreslog ham at komponere musik til teksten. Det gjorde Carl Nielsen i 1926, hvor sangen udkom for første gang og siden blev en hans mest populære melodier.

10 Lottenborgvej 14

Amalie Skram ★1846 †1905

Amalie Skram boede på Lottenborg, Lottenborgvej 14 i en periode i begyndelsen af 1890'erne for at få ro til at skrive. Lottenborg var i 1800-tallet et populært udflugtssted. Det fortælles, at H.C. Andersen engang har spillet kegler på Lottenborg sammen med H.C. Ørsted og B.S. Ingemann, og at H.C. Andersens kugle havnede helt nede på Prinsessestien.

Amalie Skram var født og opvokset i Bergen, men flyttede til København og blev gift med den danske forfatter Erik Skram. Det var svært for hende at kombinere familielivet og forfatterskabet og i perioder havde hun svære psykiske problemer. Hun er "det moderne gennembruds" mest betydelige kvindelige forfatter. Amalie Skram blev en vigtig person i forbindelse med skildringen af kvindens stilling i ægteskabet og den seksuelle dobbeltmoral og er i dag især kendt for sin ægteskabsroman: *Constance Ring*. Romanen blev afvist af Gyldendal, da den blev anset som uanstændig, og Amalie Skram måtte således selv betale for udgivelsen. I de delvist selvbiografiske romaner: *Professor Hieronimus* og *På Sct. Jørgen,* skildres for første gang i litteraturen psykiatriens overgreb på udsatte mennesker. Hendes sidste roman: *Hellemyrsfolket er,* en bred slægtssaga, hvor medfølelsen og det sociale engagement er på de svages side.

11a Kongevejen 14

Viggo Stuckenberg ★1863 †1905

Viggo og Ingeborg Stuckenberg boede med deres to børn i stuelejligheden i villa "Vennely", Kongevejen 51. Deres hjem blev et valfartssted for 1890'ernes berømte kunstnere og forfattere og her skrev Stuckenberg nogle af sine bedste digte. Digtet om kærlighed på godt og ondt "...og to som elsker hinanden kan læge de ondeste sår" kan læses på en bænk i Sorgenfri Slotspark. Det stammer fra digtet "Ingeborg", fra digtsamlingen: *Sne*. Digtene bygger på Stuckenbergs eget liv og hans stormfulde ægteskab med den litterært begavede Ingeborg. Sammen skrev de den selvbiografiske roman: *Fagre ord*, der handler om et vanskeligt ægteskab.

11b Kongevejen 14

Ingeborg Stuckenberg ★1866 †1904

Viggo og Ingeborg Stuckenbergs hjem blev et valfartssted for 1890'ernes kunstnere og forfattere. Ingeborg Stuckenberg var kredsens muse, kritiker og inspirator, men hendes selvstændige litterære virksomhed stod i skyggen af Viggo Stuckenbergs forfatterskab. Deres fælles roman: *Fagre ord* blev eksempelvis udgivet i Viggo Stuckenbergs navn.

Det eneste Ingeborg Stuckenberg selv fik trykt var novellen: *Badegæster*, der kom som føljeton i Kjøbenhavns Børstidende. Ingeborg Stuckenbergs liv endte tragisk. De store drømme lod sig ikke forene med dagliglivets trummerum. Lejligheden i villa "Vennely" blev for dyr og Stuckenbergs flyttede derfor til Kongevejen 6, til den ene lejlighed i Sorgenfri Slots gartnerbolig. I den anden boede slotsgartner Hans Dines Madsen og hans hustru Clara. Venskabet mellem de fire udviklede sig til kærlighed. Ingeborg forelskede sig i gartneren, forlod mand og børn og udvandrede sammen med ham til New Zealand. Emigrationen blev en katastrofe, som er beskrevet i: *Korte Breve fra en lang Reise*, udgivet efter hendes død. Da Hans Dines Madsen rejste hjem igen uden hende, begik hun selvmord. Ingeborg Stuckenbergs skæbne er beskrevet af Grete Povlsen i romanen: *Ingeborg*. Viggo Stuckenberg giftede sig med Clara i 1904, men døde af sygdom året efter.

12 Lyngby Hovedgade 2

Lotte Tarp ★1945 †2002

I sidebygningen på Friboeshvile, boede komponisten Svend Erik Tarp. Hans steddatter Lotte Tarp blev skuespiller og debuterede som forfatter i 1997 med erindringerne: *Det sku' nødig hedde sig*. Her beskriver hun en omtumlet barndom med anbringelse på børnehjem, opvækst hos bedsteforældrene, genforening med moderen, og hvordan hun som 30-årig erfarer, at fortidens fortielser skyldes, at hun er datter af en tysk soldat.

Lotte Tarp fuldførte ligeledes Filmskolens manuskriptuddannelse og var bl.a. medforfatter til flere afsnit af tv-serierne: *Landsbyen* og *Taxa*. Lotte Tarp skrev også stykket "*Amagertorv 4*", om Poul Henningsens mor forfatterinden Agnes Henningsen.

Lotte Tarp var i nogle år gift med forfatteren Henrik Stangerup og levede i den sidste tid sammen med kapelmester Niels Jørgen Steen.

Stadsbiblioteket ønsker at takke stadsarkivar Jeppe Tønsberg for bidrag til brochuren
Grafisk design: Ole Lund Andersen

Foto af Lotte Tarp: Steen Jacobsen
Forside fotos: Lis & Henrik Knudsen
Foto af Henrik Stangerup: Gaston Bergeret

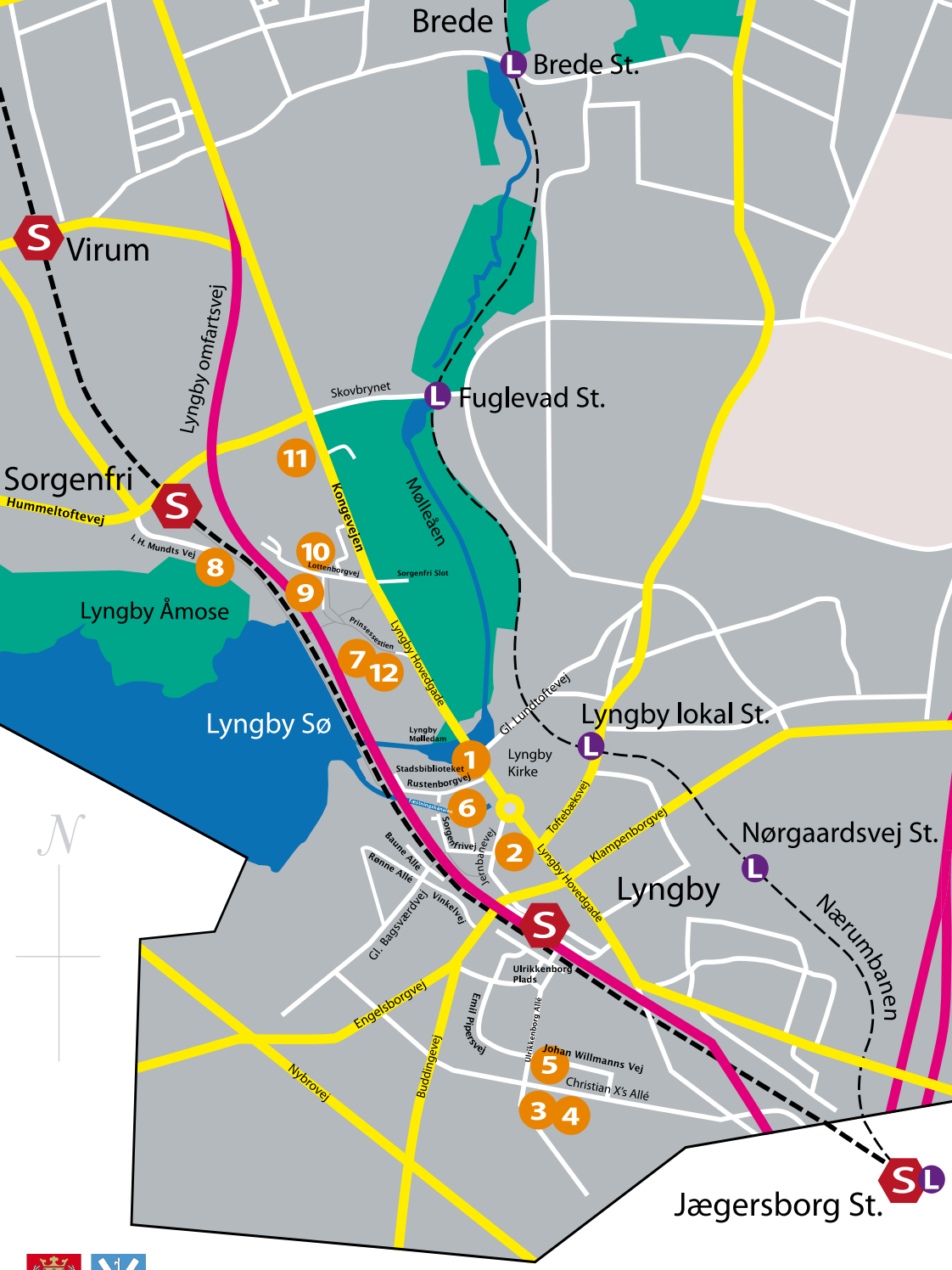
Brede
Brede St.
Virum
Lyngby omfartsvej
Skovbrynet
Fuglevad St.
Sorgenfri
Hummeltoftevej
I. H. Mundts Vej
Kongevejen
Mølleåen
Lottenborgvej
Sorgenfri Slot
Lyngby Åmose
Prinsessesvinget
Lyngby Hovedgade
Lyngby Sø
Gl. Lundtoftevej
Lyngby lokal St.
Lyngby Mølledam
Stadsbiblioteket
Rustenborgvej
Lyngby Kirke
Sorgenfrivej
Toftebaekvej
Klampenborgvej
Nørgaardsvej St.
Baune Allé
Rønne Allé
Lyngby
Lyngby Hovedgade
Gl. Bagsværdvej
Vinkelvej
Nærumbanen
Ulrikkenborg Plads
Engelsborgvej
Emil Pipersvej
Ulrikkenborg Allé
Johan Willmanns Vej
Christian X's Allé
Buddingevej
Nybrovej
Jægersborg St.
11
10
8
9
7
12
1
6
2
5
3
4

Læs mere om LitteraTUR og forfatterne på:

www.lyngbybib.dk/litteratur/turen

Denne brochure har medtaget 15 lokale forfattere og digtere, men mange andre forfattere som f.eks. Benny Andersen, Bjarne Reuter og Villy Sørensen har også haft tilknytning til Lyngby. Så man kan med rette tale om et litterært Lyngby. Flere veje har navn efter lokale forfattere som eksempelvis Gyrithe Lemches Vej, Christian Winthers Vej, Viggo Stuckenbergs Vej. Der findes ligefrem et helt digterkvarter i Lyngby opkaldt efter kendte forfattere med mere eller mindre lokal tilknytning f.eks.: Holger Drachmanns Vej, Sophus Schandorphs Vej og Sophus Bauditz Vej. I bogen: *Vejnavne i Lyngby-Taarbæk Kommune,* kan man læse mere om vejenes historie.

NORDEA FONDEN

lyngbybib stadsbiblioteket